Maria Cosniceanu

ACADEMICIANUL NICOLAE CORLĂTEANU ÎN APRECIEREA CONTEMPORANILOR SĂI

Acad. N. Corlăteanu a trăit şi a activat în cunoscuta perioadă de tristă amintire. Cu toate neplăcerile pe care le-a avut şi le-a suferit, el a fost totuşi un om fericit. S-a bucurat de slava şi cinstea binemeritată. Graţie calităţilor sale de Om cu literă mare, de personalitate cu o cultură aleasă, de o noblețe aparte, distins savant, ilustru pedagog, patriot al neamului, el a fost stimat, iubit, admirat, venerat de toţi acei care l-au cunoscut şi l-au apreciat la justa lui valoare, obiectiv, fără invidie.

Azi, comemorându-l pe ilustrul academician, vom reactualiza doar unele din mulţimea de aprecieri elogioase, care i s-au adus pe parcursul vieţii, cu ocazia aniversărilor, a apariţiei lucrărilor sale şi a altor evenimente importante din lunga sa viaţă şi prodigioasa-i activitate. Este o datorie de conştiinţă a noastră, a discipolilor săi, să readucem în memoria generaţiei actuale chipul luminos şi faptele măreţe ale dascălului şi îndrumătorului nostru, de a le face cunoscute generaţiei tinere, în speranţa că vor dăinui şi în generaţiile viitoare de filologi.

Pentru competenţa, erudiţia, vocaţia de pedagog, cercetător şi organizator al ştiinţei academice, profesorul-lingvist N. Corlăteanu a fost apreciat în presa vremii începând cu primele sale lucrări publicate [4, p. 83-87]. În a. 1988 el a fost aspru criticat cum că ar fi promovat „teoria" celor două limbi – româna şi moldoveneasca, acuze ce se refereau, de fapt, la toţi lingviştii din republică. În 1990, la cea de-a 75-a aniversare a acad. N. Corlăteanu, *Revistă de lingvistică şi ştiinţă literară*, nr. 4, la rubrica *Aniversări* a inserat un material în care acad. Corlăteanu a fost absolvit de acuzele respective. În anii următori au fost publicate articole, interviuri, recenzii şi aprecieri, „în care se reevaluează opera ştiinţifică a savantului, demonstrându-se cu argumente de necontestat că lingvistul N. Corlăteanu s-a ocupat toată viaţa de studiul limbii române şi a adus contribuţii de valoare în acest sens" [3, p. 240].

Cu ocazia celei de-a 80-a aniversări a academicianului-profesor, în revistele *Revistă de lingvistică şi ştiinţă literară*, *Limba Română*, precum şi în culegerea *Omagiu academicianului Nicolae Corlăteanu,* au fost publicate materiale de către majoritatea filologilor din republică, articole prin care acad. N. Corlăteanu a fost „repus la loc de cinste în lingvistica din Republica Moldova" [3, p. 240].

Acad. Silviu Berejan, care totdeauna a subliniat că este discipolul acad. Corlăteanu, numindu-l „promotor constant al limbii române literare", scria: „Profesorul-lingvist N. Corlăteanu, care căpătase încă de la Universitatea din Cernăuţi un profil larg de filolog, fiind adept convins al „auritei căi de mijloc" horaţiene, întotdeauna cumpănit şi îndelung chibzuit, pe parcursul aproape a unei jumătăţi de secol şi-a adus obolul la formarea nu numai a unor cadre de filologi bine orientaţi în problemele limbii şi literaturii naţionale, ci şi a unor buni cetăţeni, cu o trează conştiinţă de neam, a unor oameni de omenie. De aceea şcoala formată şi mulţi ani condusă de N. Corlăteanu poate fi numită Şcoala Omeniei, Şcoala Cumsecădeniei. Discipoli ai acestei şcoli sunt toţi foştii studenţi ai Domniei sale (al căror

BDD-A6589 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:12 UTC)

număr trece de 5 mii), toţi acei care i-au audiat cursurile, i-au ascultat îndrumările şi sfaturile, toţi acei care au avut fericita ocazie să lucreze cot la cot cu Domnia sa" [1, p. 7].

În acelaşi articol acad. Berejan relatează: „Intelectual cu orizont larg, academicianul-profesor N. Corlăteanu a apărat întotdeauna cu credinţă nestrămutată frumuseţea şi armonia verbului matern, străduindu-se ca ideea unităţii glotice moldo-române să fie mereu prezentă în scrierile sale" [1, p. 6].

Discipolul Nicolae Mătcaş declară cu fermitate: „Nicolae Corlăteanu este patriarh al lingvisticii româneşti din această margine de Ţară nu numai în sensul venerabilei vârste pe care o rotunjeşte zilele acestea, ci şi în acela de domn, unanim şi meritoriu recunoscut, al limbii române din Basarabia. Cu tot orgoliul, cu toată rânza, cu toată invidia şi ranchiuna ce ne caracterizează, nu putem să nu recunoaştem că Nicolae Corlăteanu este, la ora actuală, în Basarabia, cel mai mare lingvist, *unus et leo*" [3, p. 235]. Într-un alt articol (din 2005) prof. Mătcaş mărturiseşte: „Sunt mândru, împreună cu alţi colegi de facultate că am absolvit şcoala academică a domnului profesor. Cred că şi domnul profesor se mândreşte cu brazda pe care a răsturnat-o pe ogorul culturii, ştiinţei, literelor din Basarabia" [2, p. 25]. Şi mai departe: „Parafrazând un cunoscut dicton rusesc, voi spune că nu numai eu, ci noi toţi am ieşit din **Abecedarul** domnului profesor Corlăteanu" [2, p. 27]. Şi acad. Simion Cibotaru, cu diferite ocazii, parafrazându-l pe Belinski, spunea: „Noi toţi am ieşit din mantaua lui Corlăteanu".

Prof. Anatol Ciobanu notează: „Prelegerile lui captivau pe studenţi prin profunzimea gândurilor expuse, prin varietatea materialului faptic, prin logica demonstrărilor şi spiritul inovator al interpretărilor, prin atitudinea personală, deseori cu totul originală faţă de multe probleme dificile şi, desigur, prin expresivitatea formei de expunere" [2, p. 19].

Un alt discipol, regretatul prof. Vasile Melnic sublinia că domnul prof. Corlăteanu „ne-a învăţat şi pe noi, miile de elevi şi discipoli, să păstrăm acea sfântă legătură intimă ce există între limbă şi Ţară, căci cine nu are Ţara în inimă, zadarnic o caută pe hartă. N. Corlăteanu a avut şi are în inima sa şi Ţara, şi limba, şi istoria neamului românesc". Această teză este confirmată şi de interviul publicat în revista *Limba Română*, nr. 1, 1995: „Cred că atribuirea denumirii de limbă română pentru noţiunea de limbă literară în Republica Moldova nu ştirbeşte cu nimic nici autoritatea şi nici demnitatea nimănui" [5, p. 99-100].

Acad. Haralambie Corbu, referindu-se la analiza fenomenului lingvistic privit de N. Corlăteanu ca element de bază al culturii, conchide: „Trei sunt pilonii principali pe care se sprijină cercetările profesorului: erudiţia, poziţia etică şi nedezmînţitul simţ estetic. Filologul N. Corlăteanu a rămas pe parcursul întregii sale cariere fidel principiului filozofic-culturalist şi istoricist în abordarea şi interpretarea fenomenului lingvistic propriu-zis, străduindu-se permanent să-l integreze în contextul larg al culturii, să-l pună în relaţiile şi coraporturile sale fireşti – interdisciplinare, de interdependenţă şi condiţionare reciprocă – cu istoria, filozofia, literatura şi folclorul" [5. p. 66-67].

Unul din miile de învăţăcei ai academicianului N. Corlăteanu, scriitorul Mihail Gh. Cibotaru îl caracterizează cu multă stimă şi dragoste: „E Omul care şi-a iubit şi-şi iubeşte Limba nu mai puţin decât propria-i viaţă, rămânând de-a lungul anilor Mesagerul şi Promotorul ei consecvent… E Omul care s-a zidit în Credinţa şi-n Aspiraţia Neamului, chiar şi-n cele mai nesigure şi mai periculoase timpuri, cu rodul trudei sale de o viaţă, dar pe care trudă n-a încercat măcar o dată s-o afişeze… Acesta-i Marele nostru Savant, Marele nostru Cetăţean, Marele nostru Om de Cultură şi de Omenie, Măria sa domnul academician Nicolae Corlăteanu" [2, p. 56].

BDD-A6589 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:12 UTC)

Poetul Nicolae Dabija, care în repetate rânduri l-a apreciat înalt pe iubitul său profesor N. Corlăteanu, la trecerea lui în lumea celor drepți, în editorialul „Patriarhul" scrie: Am fost unul dintre cei care au avut norocul să-l fi ascultat. Când intra în auditoriu ne ridicam în picioare. Ştiam: profesorul N. Corlăteanu trebuie ascultat în picioare. Aşa cum sunt ascultați preoții când vorbesc. Ca şi cum la lecții domnia sa (si aici îmi vine să scriu mai degrabă: sfinția sa) ar fi rostit nu cuvinte, ci rugăciuni. Pentru că Nicolae Corlăteanu nu a predat Limba Română, el a oficiat-o, a propovăduit-o, a slujit-o ca pe-o liturghie. Era ca un adevărat preot al limbii române, care sfințea cu prezența sa aulele universitare" [6, p. 1].

Jurnalistul Alexandru Bantoş, redactor-şef al revistei *Limba Română,* în prefața cărții *Nicolae Corlăteanu. Testament. Cred în izbânda limbii române* menționa: „Dascăl prin vocație, Nicolae Corlăteanu este preocupat, ca om trecut prin vârtejul înstrăinării de neam şi țară, de continuitatea mesajului identitar ce urmează a fi transmis tinerei generații întreg, fără a fi trunchiat sau denaturat. De aceea, ori de câte ori are prilejul, şi textele de față sunt dovadă în acest sens, reputatul filolog accentuează că basarabenii sunt români şi vorbesc limba română" [3, p. 9].

Profesorul universitar Victor Banaru nota: „Numele lui Nicolae Corlăteanu îl găsim nu numai pe coperta lucrărilor sale, ci şi în nenumăratele dicționare şi enciclopedii, în fişierele marilor biblioteci din Bucureşti, Moscova, Kiev, Varşovia, Paris, Londra, Berlin şi Washington etc., etc. Numele lui e în gândul miilor de discipoli ce au sorbit din cărturăria şi din dăruirea de sine a Domniei sale, în sufletul colegilor săi de breaslă şi de cuget" [4, p. 29].

În 1999, un om de cultură din spița Nandrişilor, Gheorghe Nandriş, medic la Sibiu, îi scria acad N. Corlăteanu: „Ce frumoasă este poziția Dvs în calitate de patriarh al culturii în Moldova, cu discipoli şi şcoală. Prin ceea ce faceți pentru apărarea limbii române, alcătuiți împreună cu colaboratorii Dvs un nucleu de intelectuali, ce reprezintă „conştiința națiunii". După o rătăcire de jumătate de secol un asemenea „far" al conştiinței naționale este tot atât de folositor precum le este celor rătăciți pe ape un far luminos de pe țărm" [7. p. 183].

În 2005, la cea de-a 90-a aniversare a academicianului N. Corlăteanu, profesorul universitar clujean Onufrie Vințeler a rostit şi a lăsat în scris: „Atât în munca de cercetare, cât şi în cea de predare, Nicolae Corlăteanu, a dat dovadă de o vastă erudiție, demnă de laudă, de meticulozitate, acuratețe şi acribie nemțească, calități care l-au ridicat pe piedestalul ştiinței şi, pe lângă sutele de articole şi studii, zecile de cărți, recenzii, note etc., lasă în urma sa un număr însemnat de discipoli, învățăcei care au plecat pe urmele lui, devenind ei la rândul lor mari personalități în domeniul filologiei" [4, p. 30].

Lucrările academicianului N. Corlăteanu au fost înalt apreciate de discipolii şi colegii săi de breaslă.

Acad. S. Berejan scria la 1995: „Realizări de vârf individuale, care au deschis calea şi altora de acelaşi fel, au fost, incontestabil, *Contribuția lui Ion Creangă şi a altor scriitori la valorificarea stilistică a vocabularului contemporan* (Chişinău, 1964), monografia despre latina populară şi raporturile ei cu limbile romanice, publicată la Moscova în 1974, manualele de lexicologie şi fonetică pentru facultățile de filologie, lucrări de cultivare a limbii şi a. Ele au servit drept model şi imbold pentru generațiile următoare de cercetători, în special lingvişti, care s-au realizat şi ei datorită faptului că au avut un înainte-mergător" [1, p. 38].

În aprecierea filologului Nicolae Corlăteanu eruditul şi mult stimatul nostru profesor Vasile Coroban relata: „Munca de filolog a lui Nicolae Corlăteanu este valoroasă prin

BDD-A6589 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:12 UTC)

rezultatele ei bogate. Savantul nu şi-a precupeţit puterile pentru a îmbogăţi cu noi şi noi lucrări ştiinţifice patrimoniul filologiei moldoveneşti contemporane, iar unele din ele, după cum s-a văzut, rămân lucrări fundamentale prin originalitatea tratării temelor şi prin varietatea şi bogăţia materialului" [4, p. 25].

Profesorul Anatol Ciobanu, făcând o analiză amplă şi competentă a monografiei despre latina populară, concluzionează: „Munca titanică depusă de autor la colectarea, conceperea, ordonarea şi expunerea materiei cercetate, erudiţia demnă de toată lauda, meticulozitatea, pedantismul german (care-l caracterizează în general pe profesorul Nicolae Corlăteanu) i-au permis să lase posterităţii o lucrare unică în felul său în ţările din fosta Uniune Sovietică şi în zona de est a Europei, fapt menţionat în numeroasele recenzii publicate în Rusia, Ucraina, Polonia, Germania [1, p. 30].

Profesorul universitar Ion Melniciuc subliniază: „*Lexicologia* este opera de vârf a savantului notoriu Nicolae Corlăteanu, întors totalmente cu faţa spre adevărul ştiinţific, care asemenea unui arbore viguros e gata să înfrunte cele mai năprasnice furtuni întru a perpetua cu demnitate prin viaţă. Pentru asta îl şi venerăm. Pentru tot ce a făcut în vederea prosperării ştiinţei şi culturii noastre româneşti îi aducem laurii recunoştinţei noastre omeneşti" [5. p. 84].

Profesorul universitar Vladimir Zagaevschi a apreciat şi activitatea de fonetist a academicianului N. Corlăteanu, fiindcă „Domnia sa a fost şi rămâne un lingvist de larg profil" [5, p. 85].

Activitatea academicianului N. Corlăteanu în domeniul cultivării limbii, a respectării normei literare, a fost înalt apreciată de discipolii, profesori universitari, Ion Eţcu, Teodor Cotelnic, Ion Ciocanu şi mulţi alţii.

Analizând activitatea profesorului Corlăteanu în vederea perfecţionării ortografiei, promovării românismului, pregătirii cadrelor de viitori promotori ai limbii române şi de activitate ştiinţifică, profesorul Ion Eţcu, la cea de-a 90-a aniversare a academicianului, conchide: „Astăzi acad. N. Corlăteanu ştie că ceea ce a semănat cu generozitate a prins rădăcini puternice, iar norma literară, frumosul limbii este cultivat cu responsabilitate de numeroşii săi discipoli" [2, p. 38].

La aceeaşi aniversare, profesorul Ion Ciocanu menţionează: „N. Corlăteanu s-a produs în mod exemplar nu numai ca autor al rubricilor de cultivare a limbii în revista *Femeia Moldovei,* pe parcurs de 10 (zece!) ani, dar şi în alte organe de presă, militând cu tot talentul său de publicist (pe teme de lingvistică) pentru cultivarea limbii române literare în republică" [2, p. 40].

Cu multă stimă şi dragoste au scris despre bunul dascăl Alexandru Dârul, Anatol Eremia, Mihail Dolgan, Vasile Pavel, poeţii Liviu Damian, Ion Hadârcă şi mulţi, mulţi alţii. Iar poetul Gheorghe Ciocoi i-a dedicat poezia: *Oamenii cu şoaptele sfinte*:

Lui Nicolae Corlăteanu la 80 de primăveri

Există oameni
Tari cum este roua.
Ei nu îmbătrânesc, ei nu au grabă.
Ei zilnic adresează pomilor şi nouă
Cuvinte sfinte,
Sincere cuvinte.
Şi oamenii aceştia-ntotdeauna
Au şoapte mari de zei,
Au şoapte mari şi sfinte. [5, pe copertă]

BDD-A6589 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:12 UTC)

În cartea sa *Aşa am trecut până acum prin viaţă* academicianul N. Corlăteanu mărturiseşte cu toată sinceritatea, că-l bucură nespus de mult aprecierile discipolilor săi, care-i produc o satisfacţie morală deplină: „Cu diferite ocazii, mai ales prezentându-mi cărţile publicate de ei, au prilejul să-mi exprime cele mai înalte aprecieri şi titluri. Cei mai mulţi mi-au acordat titlul de «patriarh al ştiinţei lingvistice româneşti din Basarabia postbelică». Alţii mă consideră: părinte al filologiei moldave, Luceafărul lingvisticii noastre, decan al filologilor moldoveni, savant filolog, dascăl cu literă mare, venerat academician, învăţător al învăţătorilor, dascăl model, savant model, Om model, etalon de demnitate, lingvist de talie europeană, distins stilistician şi cultivator al graiului matern, iubit profesor, povăţuitor, îndrumător şi exemplu în toate etc., etc. Afecţiunea permanentă şi veneraţia multor generaţii de învăţăcei faţă de umila mea persoană a concretizat-o Nicolae Mătcaş, considerând că în formarea concepţiilor lor am fost «şi simbol, şi flamură a vieţii». Astfel m-am străduit să fiu pentru toţi emulii mei” [7, p. 163-190].

Şirul aprecierilor date Omului, Savantului si Profesorului Nicolae Corlăteanu ar putea fi continuat, dar încheiem aici şi ne exprimăm doleanţa ca tinerii noştri cercetători şi generaţiile viitoare de filologi să însuşească şi să dezvolte mai departe acel tezaur al culturii, pe care ni l-a lăsat ca moştenire părintele nostru spiritual, academicianul Nicolae Corlăteanu.

Referinţe bibliografice

1. *Revistă de lingvistică şi ştiinţă literară*, 1995, nr. 3.
2. *Limba Română* (Chişinău), 2005, nr. 4.
3. Nicolae Corlăteanu. *Testament. Cred în izbânda limbii române*. – Chişinău, 2010.
4. Academicianul Nicolae Corlăteanu. *Biobibliografie*. – Chişinău, 2006.
5. *Omagiu academicianului Nicolae Corlăteanu*. – Chişinău, 1995.
6. *Literatura şi arta*, 25 octombrie 2005.
7. Nicolae Corlăteanu. *Aşa am trecut până acum prin viaţă*. – Chişinău, 2000.

Institutul de Filologie
(Chişinău)

BDD-A6589 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:12 UTC)